Bijlage 13: Pestprotocol

De Hoeksteen
Christelijke Basisschool

Anti-pestprotocol

Voor bijzonder goed onderwijs!

Goedgekeurd door de MR op 8 mei 2023; vastgesteld door het team op 30 mei 2023;
Herziening gepland voor schooljaar 2026-2027

1. Doel van het Anti-pestprotocol

Dit anti-pestprotocol heeft tot doel dat alle kinderen zich veilig kunnen voelen en dat we een gezond en veilig schoolklimaat handhaven voor alle leerlingen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Om dit te borgen leggen we onze anti-pest-aanpak vast in dit protocol. Dit anti-pestprotocol volgt de ‘Sta op tegen pesten’-benadering en volgt op onze preventieve aanpak volgens de methode ‘Leefstijl’ en onze pedagogische basishouding.

2. Definitie van pesten

Pesten is het regelmatig en langdurig, digitaal, verbaal of fysiek, lastig vallen van iemand, door grote of kleine vervelende gebeurtenissen of handelingen. Hierbij worden grenzen niet gerespecteerd, met als effect dat de ander fysiek en/of emotioneel pijn lijdt. Er is altijd sprake van een machtsverschil tussen de pester en het doelwit; met gebrek aan empathie. Als dit steeds bij hetzelfde kind gebeurt en meerdere keren per week of per dag, dan is er sprake van structureel pesten.

Wanneer bovengenoemd gedrag buiten schooltijd plaatsvindt, worden ouders ingelicht. School verwacht vervolgens van de betrokken ouders maatregelen. School kan adviseren en door ouders gevraagd worden om te helpen de situatie op te lossen. Als dit ongewenste gedrag buiten schooltijd voortduurt, zal de school zich met de situatie blijven bemoeien, omdat anders de goede en taakgerichte sfeer binnen de groep en in de school onder druk komt te staan. De aanpak uit dit protocol is ook op deze situaties van toepassing.

3. Preventieve aanpak in de klas

Om pesten te voorkomen, scheppen wij op school door ons dagelijks handelen een omgeving waarin kinderen zich prettig en veilig voelen. We creëren en ondersteunen een positief groepsklimaat, waarin verdraagzaamheid en gelijkwaardigheid centraal staan. Tijdens lessen besteden we aandacht aan onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, rollen in een groep, aanpak van ruzies, discriminatie, vooroordelen, agressie, geldingsdrang, preventie van pesten enz. Deze onderwerpen komen systematisch voor in de door school gebruikte methode ‘Leefstijl’.

- Iedereen hoort erbij. We helpen elkaar en spelen en werken samen met iedereen die dat wil.
- Wij accepteren elkaar zoals we zijn en tonen respect voor elkaar in woord en gebaar (december)
- We houden rekening met elkaar.
- Wij luisteren naar elkaar en zeker naar de juf/meester, maar ook naar andere leerkrachten, conciërge, overblijfouders en de stagiaires (Maart)
- We houden met elkaar de school en het plein netjes en schoon (september/oktober)

- Wij praten positief over elkaar en spreken beschaafd Nederlands (ABN) (november)
- We raken niemand ongewenst aan en spelen rustig (april)
- We blijven van elkaars spullen af en bij toegestaan gebruik gaan we er zorgvuldig mee om

Ook het voorbeeld van de leerkrachten en de ouders is van groot belang. Er wordt minder gepest in een klimaat waarin duidelijk is hoe je met elkaar omgaat, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar uitgesproken. Agressief gedrag van ouders en de leerlingen accepteren we niet.

Onderdeel van deze preventieve aanpak vormen ook de volgende afspraken:
- Groepsregels hangen op in het klaslokaal. Aan het begin van elk schooljaar wordt er extra aandacht besteed aan de groepsafspraken en aan het pestprotocol (thema 1 van ‘Leefstijl’). De leerkracht laat leerlingen de eigen groepsafspraken maken, als aanvulling op de schoolafspraken. Hij kan leerlingen de groepsafspraken laten ondertekenen. Sancties spreekt de leerkracht in het begin van het schooljaar met de eigen groep af.
- Om het schooljaar wordt het anti-pestprotocol door het team geëvalueerd en opnieuw vastgesteld door het team en de MR.
- De leerkrachten kunnen hun leerlingen het sociogram in laten vullen vanaf groep 3, waarna de leerkrachten hen scoren.
- Als pesten ondanks alle inspanningen toch gaat spelen, beschikt de school over een directe aanpak, zoals beschreven in dit protocol.
- Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert, kan de vertrouwenspersoon worden benaderd. De vertrouwenspersoon kan het probleem onderzoeken, deskundigen raadplegen en het bevoegd gezag adviseren.

4. Signalen van pesten

De volgende signalen kunnen wijzen op pestgedrag:
- Niet meer naar school willen
- Niet meer over school vertellen thuis
- Nooit andere kinderen mee naar huis nemen of bij anderen gevraagd worden
- Slechtere resultaten op school dan vroeger
- Regelmatig spullen kwijt zijn of met kapotte spullen thuiskomen
- Regelmatig hoofdpijn of buikpijn hebben
- Blauwe plekken hebben op ongewone plaatsen
- Niet willen slapen, vaker wakker worden, bedplassen, nachtmerries hebben
- De verjaardag niet willen vieren
- Niet buiten willen spelen
- Niet alleen een boodschap durven doen
- Niet meer naar een bepaalde club of vereniging willen gaan
- Bepaalde kleren niet meer willen dragen
- Thuis prikkelbaar, boos of verdrietig zijn
- Zelf blessures scheppen om niet naar school te hoeven
- Ineens geldgebrek hebben

(Deze punten komen uit de powerpoint-presentatie van de studiedag)
Leerkrachten en ouders moeten alert zijn op de manier waarop kinderen met elkaar omgaan, op gedragsveranderingen en vertrouwen op hun intuïtie.

5. De eerste aanpak bij vermoeden van pesten

De vuistregel is dat kinderen moeten worden begeleid bij het zelf oplossen van een conflict.

De volgende stappen volgen wij als pestgedrag vermoed wordt:

1. De leerkracht stelt vast om welke vorm van het pestgedrag het volgens de definitie mogelijk gaat.
2. De leerkracht speelt de rol van bemiddelaar door het voeren van korte gesprekjes met de betrokkenen. Doel van deze bemiddeling:
   - Kinderen helpen om samen hun conflict op te lossen;
   - Voorkomen dat het pesten doorgaat.
3. Bij lichamelijk of materieel letsel (binnen de schooltijden) worden altijd de ouders van de betrokken kinderen door de groepsleerkracht ingelicht.

6. Welke stappen zetten we om pestgedrag te stoppen?

In de vorige fase is pestgedrag geconstateerd en de basale bemiddeling van de leerkracht heeft niet afdoende geholpen. De leerkracht informeert de ib'er en de directie. We starten de 'Sta op tegen pesten / No Blame aanpak':

6.1 Ronde 1: Gesprek met melder en doelwit

1. Gesprek met melder; gesprek met doelwit
   - Informatie aanvullen/verzamelen:
     - beleving van het doelwit. Gevoelswoorden op tafel zien te krijgen: verdriet, boosheid, onbegrip. Activiteit: bijvoorbeeld met gedichten. Vraag goed door en toon empathie, zodat je diep komt en dit kunt gebruiken bij stap 3.
     - namen van de betrokkenen
     - namen van vriendelijke leerlingen
     - Procedure uitleggen
   - Vertrouwen vragen
   - Checken wat wel/niet gezegd mag worden
   - Blik vooruit
   - Voorbeelduitwerking: Stap 1: De leerkracht heeft een gesprek met het doelwit. Hij vraagt hem informatie, vraagt om namen van leerlingen die pesten, en om namen van vriendelijke leerlingen die het doelwit zouden kunnen helpen. Er wordt vooral gevraagd naar de beleving van het kind. De leerkracht legt de procedure uit, vraagt om vertrouwen en geeft duidelijk aan dat er niemand gestraft wordt. Er wordt gecheckt wat wel en niet gezegd mag worden tijdens het gesprek met de leerlingen. Tot slot spreekt de leerkracht af dat hij en het doelwit elkaar de week daarop weer spreken.

6.2 Ronde 2: Gesprekken met supportgroep

2. Supportgroep samenroepen
   - Snel handelen
   - (4 tot 6) leden van het groepje bijeenroepen
   - Aangename setting creëren
   - Doelwit is niet aanwezig
3. Leg het probleem uit
   - Begeleider houdt de touwtjes in handen:
     - Wat gaan we doen om dit probleem op te lossen
     - Niet benoemen wie de hoofddader is in de supportgroep
   - Niet beschuldigen, etiketteren, moraliseren. Niet te lang blijven hangen in 'Ja maar hij deed dit…' Reactie: 'niets rechtvaardigt pesten!'
   - Vertel hoe het doelwit zich voelt!
   - Illustreer met woorden, tekst, gedicht, tekening van slachtoffer
   - Tips voor de leerkracht: schuif zelf als laatste in de kring (zo doorbreek je een

eventueel ‘verbond’)

4. Deel de verantwoordelijkheid
   - Begeleider wijst op individuele verantwoordelijkheid
   - Nadruk op ‘het moet stoppen’
   - Niemand wordt gestraft
   - Belang van de groep
5. Vraag naar ideeën van elk groepslid
   - Moedig aan om oplossingen voor te stellen
   - Laat eventueel herhalen, beginnen met “ik”
   - Vraag door om intenties concreet te maken
   - Aanvaard alle positieve voorstellen
   - Gebruik positieve bekrachtiging
   - Tips voor de leerkracht: gebruik de positieve groepsdruk (dus: eerst een neutralere deelnemer oplossing laten voorstellen)
6. Laat het aan hen over
   - Leg de verantwoordelijkheid voor de oplossing bij hen
   - Schenk vertrouwen; als je denkt ‘dit gaat je toch niet lukken’ dan lukt het ook niet.
   - Maak melding van de volgende (individuele) gespreksronde, na 1 week
   - Blijf bereikbaar (observeren; soft monitoring)
   - Voorbeelduitwerking stap 2 t/m 6: de leerkracht een gesprek met de pesters en de gekozen leerlingen om hen het doelwit te helpen. Doelwit is niet aanwezig. Creëer een aangename setting, en leg uit waarom de kinderen bij elkaar geroepen zijn. Er wordt in het gesprek niet beschuldigd, gemoraliseerd of geëtiketteerd. De leerkracht legt uit hoe het doelwit zich voelt, en indien aanwezig, wordt het gevoel toegelicht met een tekening/stukje tekst van het doelwit. Ieder kind krijgt zijn of haar verantwoordelijkheid. Doel is uiteindelijk dat het pesten stopt. Niemand wordt gestraft, en omdat ze samen een groep zijn, is de kans van slagen groter. Vraag naar oplossing van de leerlingen, en laat ze die op zichzelf betrekken door een ‘ik-boodschap’ te formuleren. Alle voorstellen zijn goed en de leerkracht laat merken dat hij hun inbreng waardeert! Ieder lid van de groep is verantwoordelijk voor zijn eigen oplossing. De leerkracht geeft aan dat hij vertrouwen heeft in de leerlingen en altijd bereikbaar is. Hij sluit af met de afspraak dat hij de leerlingen na een week weer spreekt.

6.3 Ronde 3: individuele gesprekken en afsluitend gesprek doelwit

7. Een gesprek met ieder afzonderlijk
   - Nieuwe bijeenkomst na 1 week
   - Spreek alle kinderen apart
   - Houd hen betrokken bij het proces
   - Vraag doelwit naar veranderingen en verwachtingen voor de toekomst
   - Blijf de situatie volgen
   - Voorbeelduitwerking Stap 7: na een week spreek je alle kinderen weer apart. De kinderen vertellen hun ervaringen, en hoe zij de (nabije) toekomst zien. Het doelwit geeft aan of hij of zij verandering merkt. Als leerkracht blijf je het proces volgen.

6.4 Rol en houding van de begeleider:

stap 1 t/m 7 (ronde 1, 2 en 3)
- Zelfreflectie

stap 1 + 7 (ronde 1 en 3)
- Open houding, alle aandacht
- Tijd en rust

- Informatieve vragen / beleving en gevoelens

stap 2 t/m 6 (ronde 2)

- Vriendelijk en duidelijk leiding nemen
- Kort en bondig
- Doel van gesprek actief bewaken

6.5 Randvoorwaarden & bijbehorende afspraken:

- Er moet voldoende tijd en een rustige ruimte waar ongestoord gepraat kan worden;
- Vertrouwelijkheid geldt alleen in stap 1 en 7
- Iedere leerling weet dat hij voor zo'n groep benaderd kan worden.
- Elke leerkracht voert deze begeleidingsgesprekken in de eigen groep, behalve als na overleg met ib en directie anders wordt besloten.
- Naast de algemene communicatieve leerkrachtvaardigheden kunnen we gebruik maken van verbindend communiceren, een gesprek kunnen 'afblokken', aanmoedigen, erkennend reageren en waarderen, praten vanuit jezelf
- In de (digitale) orthotheek zijn diverse aanvullende preventieve materialen aanwezig.

7. Communicatieafspraken:

1. Als de leerkracht de stappen van 'Sta op…' gaat doorlopen informeert hij de ib'er en de directie. Gezamenlijk besluiten zij hoe de leerkracht de ouders van de pester en de gepeste op de hoogte brengt van het pestgedrag. Leerkracht(en) en ouders kunnen dan samen werken aan een bevredigende oplossing
2. Andere collega's worden betrokken als er meerdere groepen bij het probleem betrokken zijn. In een teamoverleg besluiten we of we het probleem groepsoverstijgend aanpakken door middel van een project en/of het inschakelen van externe organisaties.
3. Op het moment dat de veiligheid van de andere kinderen en de leerkracht niet meer gegarandeerd is, en kan, bespreekt de leerkracht dit met de directeur. Deze nodigt de ouders uit voor een gesprek en kan, zoals beschreven in het gedragsprotocol en in samenspraak met de voorzitter van het college van bestuur, overgaan tot schorsing of verwijdering.
4. In laatste instantie bekijkt de directeur in overleg met de leerkracht en IB-er welke consequenties het pestgedrag zal hebben voor de pester. Een aantal mogelijkheden zijn:
   - Dagelijks rapporteren aan de directeur.
   - Maatregelen zoals genoemd in het gedragsprotocol
   - Voor kortere of langere tijd plaatsen in een andere groep.
   - Verwijdering/schorsing van school (in overleg met bestuur).

   De ouders worden door de directeur van het gesprek en de maatregelen op de hoogte gebracht.

8. Ter info: begeleidingsonderwerpen & tips voor de betrokken partijen

8.1 De gepeste leerling:

- We tonen medeleven en luisteren en vragen hoe en door wie er wordt gepest.
- We gaan na hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor tijdens en na het pesten.
- We laten de leerling inzien dat je soms ook op een andere manier kunt reageren.
- We gaan na welke oplossing het kind zelf wil.
- We benadrukken de sterke kanten van het kind.
- We stimuleren het dat de leerling zich anders/beter opstelt.
- We praten met de ouders van het kind (en de ouders van de pester).

- We plaatsen het kind niet in een uitzonderingspositie door het over te beschermen.
- We schakelen indien nodig, in overleg met de ouders, hulp in zoals: sociale vaardigheidstrainingen, Jeugdgezondheidszorg, huisarts, GGD.

8.2 De pester:

- We praten met de pester en we zoeken naar de reden van het pesten.
- We laten inzien wat het effect van zijn/ haar gedrag is voor de gepeste.
- We laten inzien welke positieve kanten de gepeste heeft .
- We schakelen indien nodig, in overleg met de ouders, hulp in zoals: sociale vaardigheidstrainingen, Jeugdgezondheidszorg, huisarts, schoolmaatschappelijk werk en GGD.
- We laten excuses aanbieden.
- We spreken bij herhaling de pester er weer op aan.

8.3 De grote groep:

- We maken het probleem bespreekbaar in de groep.
- We stimuleren dat de kinderen een eigen standpunt innemen en eventueel partij trekken voor de gepeste leerling.
- We bespreken met de leerlingen dat “meedoen” met de pester meestal kan leiden tot verergering van het probleem.
- We laten inzien wat het effect van zijn/ haar gedrag is voor de gepeste.
- We laten inzien welke positieve kanten de gepeste heeft
- We schakelen indien nodig, in overleg met de ouders, hulp in zoals: sociale vaardigheidstrainingen, Jeugdgezondheidszorg, huisarts, schoolmaatschappelijk werkende of GGD.

8.4 De ouders van de gepeste kinderen:

- Houdt de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- Pesten kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken.
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.
- Stimuleer de leerling om naar de leerkracht te gaan.

8.5 De ouders van pesters:

- Neem het probleem van uw kind serieus.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.
- Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat.
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden.

8.6 De ouders van alle kinderen:

- Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- Houdt rekening met de gevoelens van de ouders van zowel het gepeste kind als ook de gevoelens van de pester.
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Leer uw kind voor anderen op te komen.
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen.

Einde anti-pestprotocol De Hoeksteen.

Achtergrond van pesten

Ruziën, plagen of pesten

Ruziën heeft tot doel om een bepaald voordeel te behalen en plagen heeft tot doel om plezier te maken. Voor de rest lijken beiden nogal op elkaar. Zo is in beide gevallen de machtsverhouding redelijk gelijkwaardig, komen ze slechts sporadisch voor, vinden ze plaats binnen de sociale context van de groep en is de zichtbaarheid ervan redelijk.

Pesten onderscheidt zich in de eerste plaats wat betreft het doel. Deze is bij pesten zowel kwetsen als buitensluiten. Deze twee ogenschijnlijk verschillende doelen komen sociaalpsychologisch op vrijwel hetzelfde neer. Het blijkt namelijk dat je iemand het meest effectief kunt kwetsen door die persoon buiten te sluiten en je kunt iemand het meest effectief buitensluiten door die persoon te kwetsen.

Ook wat betreft de meeste andere aspecten onderscheidt pesten zich duidelijk van ruziën en plagen. Zo is de machtsverhouding altijd ongelijk, komt het met enige regelmaat voor, leidt het proces juist tot buitensluiting van de sociale context van de groep en is de zichtbaarheid meestal slecht, zeker wat betreft het online pesten.

	Ruziën	**Plagen**	**Pesten**
Doel	Voordeel behalen	Plezier maken	Kwetsen / buitensluiten
Machtsverhouding	Gelijk	Gelijk	Ongelijk
Aard	Sporadisch	Sporadisch	Regelmatig
Sociale context	Binnen de groep	Binnen de groep	Buitensluiting
Zichtbaarheid	Redelijk	Redelijk	Slecht (zeker online)

Vergrote kans om gepest te worden

Een kind heeft een vergrote kans om gepest te worden wanneer deze:

- anders is, vooral wat betreft communicatie, gedrag en uiterlijk (als de eigen communicatie en het eigen gedrag sociale problemen veroorzaken, overweeg dan SoVa-trainingen)
- sub-assertief is (overweeg weerbaarheidstrainingen)

Gevolgen van pesten

De meest ingrijpende gevolgen van gepest worden, zijn:

- een verstoorde psychologische ontwikkeling (onzekerheid, angstigheid, depressie, stress)
- een verstoorde sociale ontwikkeling (eenzaamheid, bindingsangst)

Mensen kunnen hun leven lang nadeel ondervinden van pesterijen tijdens hun ontwikkeling. Het pestgedrag kan van negatieve invloed zijn op bijvoorbeeld de kwaliteit van hun relatie, de opvoeding van hun kinderen, hun sociale leven, hun baan (en daarmee ook hun werkgenot, hun financiën, hun woonsituatie) enzovoorts.

Pesten voorkomen

De meest effectieve manieren om pesten te voorkomen, zijn:

- het beschrijven van omgangsnormen in de vorm van gewenst gedrag
- het bekend laten zijn van de langetermijngevolgen van pesten
- het vergroten van de weerbaarheid van leerlingen

Signalen van pesten

Naast alle verbale signalen van leerlingen en/of hun ouders, kun je het beste letten op:

- alle signalen die kunnen wijzen op gekwetstheid (maakt een neerslachtige indruk, is vaker afwezig, is vaker ziek, behaalt plotseling slechtere resultaten)
- alle signalen die kunnen wijzen op buitensluiting (wordt aangesproken met een bijnaam, wordt niet snel gekozen om mee samen te werken, is op zichzelf tijdens pauzes, komt naar de les voordat deze is begonnen, blijft na de les nog hangen in het lokaal, loopt mee met docenten of conciërges)

Wanneer meerdere signalen van zowel gekwetstheid als van buitensluiting worden waargenomen, is het zeer aan te raden om gericht te onderzoeken of de bewuste leerling ergens in zijn leven wordt gepest.

Cyberpesten

Cyberpesten, ook wel digipesten genoemd, is online pesten. Al het bovenstaande is daarvoor even geldig.

De anonimiteit van cyberpesten zorgt voor:

- eerder pesten
- heftiger pesten

24/7 online kunnen zijn, zorgt voor:

- vaker pesten
- pesten in de privétijd
- pesten in de privéruimte

Strafbaarheid van pesten

Pesten is onder die specifieke benaming niet strafbaar. Niettemin zijn veel aspecten van pestgedrag wel degelijk strafbaar. Denk hierbij bijvoorbeeld aan juridische

termen als identiteitsfraude, belediging, smaad, smaadschrift, laster, discriminatie, bedreiging, stalking, eenvoudige geestelijke mishandeling, zware geestelijke mishandeling en zware geestelijke mishandeling leidend tot de dood.

Reageren op pesten

Vijfsporenaanpak

Een effectieve wijze om te reageren op pesten is de zogenoemde vijfsporenaanpak. Deze richt zich op:

1. de school
2. de gepeste leerling
3. de pestende leerling
4. de ouders van de gepeste en van de pestende leerling
5. de klasgenoten

Bij alle sporen geldt:

- Neem elk signaal serieus
- Ga in persoonlijk gesprek
- Werk samen aan een oplossing
- Zorg voor een vervolggesprek

Spoor 1: De school

De school zorgt voor een degelijk anti-pestbeleid, inclusief:

- een vaste en bekende coördinator van het beleid
- een bij de leerlingen bekend aanspreekpunt
- preventief beleid
- een curatief protocol
- professionalisering van het personeel (bijvoorbeeld door Mijn Veilige School)

Op onze school is het primaire aanspreekpunt de leerkracht. Deze is dan ook verantwoordelijk voor het volgen van de volgende sporen en voor het vastleggen daarvan in het leerlingvolgsysteem. Indien nodig wordt overlegd met de KC'er.

Spoor 2: De gepeste leerling

In het gesprek met de gepeste leerling is je belangrijkste doel om de situatie op te helderen en om samen van gedachten te wisselen over wat mogelijke oplossingen zouden kunnen zijn.

Omgaan met bagatelliseren

Wanneer een leerling de ernst van het ondergane pestgedrag niet lijkt in te zien en daar nonchalant over doet, kun je allereerst het beste begrip opbrengen voor de mogelijke oorzaken daarvan, bijvoorbeeld omdat de leerling sterk wil zijn, of omdat diegene de situatie niet groter wil maken dan noodzakelijk. Vervolgens kan zo'n leerling dan toch het beste gewezen worden op de reële mogelijke gevolgen van pesten, zoals de hierboven genoemde verstoorde psychologische en sociale ontwikkelingen, welke een noemenswaardige invloed kunnen hebben op het verdere verloop van het leven.

Spoor 3: De pestende leerling

In het gesprek met de pestende leerling zijn er meerdere mogelijke doelen:

1) Mocht de pestende leerling geen blijk geven van voldoende empathie, dan is het aan te raden om deze teweeg te brengen, bijvoorbeeld door een vraag te stellen in de vorm van "Hoe zou jij het vinden als.." of door gedetailleerd te delen hoe het dagelijks leven van de gepeste leerling wordt beïnvloed door het pesten.
2) Een essentieel onderdeel van elk gesprek met een pester, is samen van gedachten te wisselen over wat de pester nodig heeft om niet te hoeven pesten. Mogelijk is de pester in een andere situatie (bijvoorbeeld thuis of op de sportvereniging) juist weer slachtoffer van pestgedrag, is de gepeste misschien ook zelf wel een pester of is er een specifieke trigger voor het pestgedrag welke kan worden weggenomen.
3) Elke gesprek met een pester moet worden afgesloten met het maken van concrete afspraken, waaraan concrete consequenties worden verbonden.

Omgaan met ontkenning

Je doel is niet om uit te komen op de volledige werkelijkheid of een aantal specifieke strafmaatregelen, maar je doel is dat het pesten stopt.

Om pesten te laten stoppen, is het slechts nodig dat de pester zich distantieert van het eerder vertoonde pestgedrag. Ontkenning is een vorm van distantiëring.

Wie ontkent, staat in zekere zin nu aan jouw kant, want jullie zeggen beiden dat zoiets niet zou mogen gebeuren.

Iemand die ontkent, kun je alles laten zeggen wat je nodig hebt om diegene ook daadwerkelijk te laten stoppen met pesten, door bijvoorbeeld te zeggen:

- "Fijn om te horen dat je dat niet hebt gedaan. Begrijp ik het goed dat jij het ook heel erg zou vinden als iemand zoiets doet?"
- "Wat vind je van kinderen die zulke dingen wel doen?"
- "Stel nou voor dat iemand anders zoiets wel doet, hoe zou ik daar volgens jou dan het best op kunnen reageren?"

- “Stel nou voor dat iemand anders zoiets wel doet, vind je dan ook dat er met de ouders van diegene gesproken zou moeten worden?”

Tot slot kun je ook bij ontkenning gewoon dezelfde afspraken maken en dezelfde consequenties daaraan verbinden. Vanwege de ontkenning mis je slechts de mogelijkheid om op dit moment al een consequentie eraan te verbinden, maar richting de toekomst blijft alles hetzelfde zoals dat geweest zou zijn als de leerling het pestgedrag wel zou hebben toegegeven.

Empathie teweegbrengen

Empathie kun je bevorderen door de pester zich in te laten leven in de gepeste, bijvoorbeeld door te vragen “Hoe zou jij het vinden als…”. Niettemin heeft niet elk mens een even ontwikkeld gevoel voor empathie. Er zijn zelfs ontwikkelingsstoornissen waarbij empathie ervaren om biologische redenen gewoonweg vrijwel niet mogelijk is.

Wanneer het vermogen tot empathie verminderd blijkt te zijn, dan kan het helpen om vanuit je eigen levenservaring een situatie te schetsen en daar dan de (rationele) mening van de pester over te vragen. Bijvoorbeeld over iemand die jij kent die vroeger is gepest en daar nog steeds zoveel last van heeft dat diegene te onzeker is om een relatie aan te gaan of een baan te behouden. Door zelf te komen met een specifieke situatie die wat verder van de leerling afligt en door daarover slechts een rationele mening te vragen, maximeer je de kans op de ervaring van empathie.

Pesten en discriminatie

Iemand die wil pesten zou zich kunnen bedienen van discriminerend taalgebruik en iemand die wil discrimineren zou diegene kunnen gaan pesten. Niettemin blijkt in de praktijk voornamelijk sprake te zijn van het eerste, namelijk discrimineren om te pesten en niet zozeer pesten om te discrimineren. Om die reden is bij het samengaan van pesten en discriminatie de meest effectieve aanpak om zulke incidenten primair te behandelen als pestgedrag, omdat het discrimineren dan vanzelf zal stoppen wanneer het pestgedrag tot een halt is gebracht.

Dit neemt niet weg dat discriminerend taalgebruik een zwaarwegend ingrediënt kan zijn in de besprekingen van het pestgedrag, maar het doel zou moeten blijven om het pesten te laten stoppen. Dat is meestal de snelste manier om ook het discriminerende taalgebruik te laten stoppen.

Spoor 4: De ouders van de gepeste en de pestende leerling

Het is niet altijd nodig om spoor 4 te volgen. Dit is wel nodig wanneer:

- een leerling mogelijk gevaar loopt, ook buiten school
- er meer informatie nodig is vanuit de ouders
- er details boven zijn komen drijven waar ouders van behoren te weten. Houd dergelijke details nooit verborgen voor ouders.

In een gesprek met ouders is het hoofddoel om de ouders in ieder geval te:

- informeren over de gevoerde gesprekken
- betrekken bij de besproken oplossingen

Spoor 5: De klasgenoten

Het is niet altijd nodig om spoor 5 te volgen. Dit is wel nodig wanneer:

- uit de gevoerde gesprekken met de pester en/of de gepeste blijkt dat een significant deel van de klas op de hoogte is van het pestgedrag of daar zelfs actief aan bijdraagt
- het pestgedrag de sociale veiligheid in de klas heeft aangetast
- in de gevoerde gesprekken als oplossing is bedacht om de klas te betrekken

Hoewel een klassengesprek over pesten in het algemeen zeker aan te raden is in de eerste weken van het schooljaar, is het niet effectief om een algemeen klassengesprek over pesten te voeren wanneer er sprake is van een specifiek incident. Wanneer een klassengesprek later in het jaar nodig wordt geacht, dan is deze niet van algemene aard, maar wordt er specifiek ingegaan op het aandeel wat een ieder speelt bij zowel het ontstane probleem als bij de oplossing daarvan. Kernwoorden hierbij zijn verantwoordelijkheid en eigenaarschap.

Mocht het in de klas bij een significant deel van de leerlingen blijken te ontbreken aan empathie, dan kan ook dit een belangrijk onderdeel zijn van het klassengesprek.

Het is zeer aan te raden om reeds bekend te zijn met het voeren van klassengesprekken, zodat deze tool effectief kan worden ingezet in geval van pestgedrag. Zowel de leerkracht als de klas moeten voorafgaande aan dat klassengesprek reeds bekend zijn met hoe zo'n klassengesprek wordt gevoerd, zodat optimaal kan worden ingegaan op het specifieke doel en het klassengesprek niet rommelig en dus minder effectief zal verlopen.

Tips voor een klassengesprek:

- Kies voor een busopstelling of een kring. Groepjes zijn niet effectief.

- Stel het onderwerp vast (in dit geval het pestincident) en bewaak deze
- Hanteer gespreksregels
- Stel voornamelijk open vragen
- Zorg ervoor dat elk kind aan bod kan komen (geef bedenktijd, laat eerst opschrijven, wijs zelf een leerling aan)
- Vat tussendoor samen
- Rond beschouwend af (dus niet betogend)

<u>Stappenplan</u>

Wanneer er sprake is van pestgedrag:

1) Ga in gesprek met de gepeste leerling. Probeer meer duidelijkheid te verkrijgen over het incident en bespreek vervolgens welke mogelijke oplossingen er zouden kunnen zijn. Reageer adequaat op eventueel bagatelliseren.
2) Ga in gesprek met de verondersteld pestende leerling. Bespreek wat de pester nodig zou hebben om te kunnen stoppen met pesten. Reageer adequaat op ontkenning of een gebrek aan empathie. Sluit het gesprek af met het maken van concrete afspraken waaraan concrete consequenties worden verbonden.
3) Indien de gepeste leerling mogelijk gevaar loopt, er meer informatie nodig is vanuit de ouders of er details bekend zijn geworden waarvan ouders behoren te weten, ga dan in gesprek met de ouders van zowel de gepeste als van de pestende leerling. Informeer hen over de gevoerde gesprekken en betrek hen in de besproken oplossingen.
4) Indien het pestgedrag de sociale veiligheid van de klas heeft aangetast of als een significant deel van de klas van invloed is op het pestgedrag, voer dan een klassengesprek. Ga hierbij in ieder geval in op het aandeel wat een ieder speelt bij zowel het ontstane probleem als bij de oplossing daarvan.
5) Registreer het incident in het leerlingvolgsysteem waarbij op z’n minst een situatieschets, de genomen vervolgstappen, eventuele gespreksverslagen en eventuele sancties worden beschreven.